

בית נאמן

בית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח"
רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב.

שיעורו של מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז זצוק"ל

ניתן לשמוע את שיעורו של מרן זצוק"ל בערוץ קול ברמה או ב'יקו בית גמון': 079-9270505

יום שני י"א באדר ב' התשע"ו

מהלכות פורים

א. ברכה אחרונה של המגילה - "הא-ל הרב את ריבנו". ב. אם מברכים אותה ביחיד? ג. כשיש ספק אם צריך לקרוא בתורה. ד. פרשת "ואברהם זקן" לחתן. ה. אם צריך לקרוא בבני ברק גם בט"ו באדר? ו. ב"על הנסים" צ"ל: ועשית "עמנו" נסים ונפלאות.

ברכה אחרונה של המגילה - "הא-ל הרב את ריבנו"

א. ¹ בן איש חי הלכות פורים הלכה י"ג, הקורא יחיד, יברך גם ברכה אחרונה של המגילה - ברכת "הרב את ריבנו". ולפי הרש"ש (בסידורו) אומרים "הא-ל הרב את ריבנו", ככה אומרים גם בברכת המזון - "הא-ל הזן אותנו ואת העולם כולו". רב עמרם גאון אומר (סדר רב עמרם גאון ח"ב דף צ"ע"א) שבביל מה לומר את זה? אמרת "אלקיני מלך העולם הרב את ריבנו", למה לומר עוד פעם "הא-ל הרב את ריבנו"? העיב"ץ אומר (במר וקציעה סי' תרצ"ב): מה, הוא שכח פסוק מן התורה - "וידעת כי ה' אלקיך הוא האלקים, הא-ל הנאמן, שומר הברית והחסד לאוהביו ולשומרי מצוותיו לאלף דור" (סוף פרשת ואתחנן - דברים ז', ט'). רב עמרם לא שכח, כי שמה יש ב"ה האלקים" אתנח, "ה' אלקיך הוא האלקים" - אתנח. לכן חזר עוד פעם הפסוק "הא-ל הנאמן". אבל כאן אין צורך לומר "הא-ל". האמת שבחוץ לארץ היינו אומרים רק "הרב את ריבנו". אבל כאן [ברוך] על פי סידור הרש"ש אומרים "הא-ל הרב את ריבנו". [וע"ע בספר סנסן לייאר חידושי ש"ע סי' תרצ"ב].

אם מברכים אותה ביחיד?

ב. ובברכה הזאת יש מחלוקת. יש אומרים שאומרים אותה דוקא אם יש מניין, אבל כאן מצטרפים אפילו נשים, אפילו חמשה אנשים וחמש נשים, או רק עשר נשים, אפשר לומר את הברכה הזאת לכולי עלמא. אבל מעיקר הדין מותר לאומרה אפילו ביחיד. הרב עובדיה ע"ה בקול סיני (עמ' 46, וחזר על זה בכל הספרים) אומר: מה אומר בן איש חי "וכן ראוי לאמרה בכל מקום ולא יאבד היחיד ברכה יקרה זו", בגלל שהיא ברכה יקרה יברך ברכה לבטלה? מנהג ירושלים לא לברך על פי ארחות חיים (הלכות מגילה אות ז') בשם הירושלמי. אבל למעשה ארחות חיים בעצמו, אחרי דף אחד או שנים (אות כ"ד) כתב הפון, שיכולים לברך אפילו ביחיד. והירושלמי הזה לא נמצא. ויש גם את רב האי גאון (עיינין בשבלי הלכת סי' קצ"ה) שמובא ביביע אומר (חלקו סי' מ"ו אות ב') שאומר בפשיטות שיחיד מברך, אז הוא קדם לכולם, לארחות חיים ולכל הפוסקים. ומרן סובר לברך (עיינין בירחון או"ת אייר תשס"ז סי' צ"ו), ערך השלחן (סי' תר"ץ אות ט"ו) סובר לברך, ברכי יוסף (סי' תרצ"ב סק"ד) סובר לברך, יש רשימה ארוכה של פוסקים. ועוד דבר, יש סברא של הלכות קטנות - רבי יעקב חאגיז (או חאגיז²) שכותב שברכת "הרב את ריבנו" אפשר לברך אותה ואין בה סב"ל -

ספק ברכות להקל (הלק"ט ח"ב סי' ח-ט). זו ברכת הודאה, כמו ברכת "שהחיינו" שיש אומרים שאין בה סב"ל, אז גם בזה אין בה סב"ל. יש לנו כמה צירופים לברך. לכן אם אדם ימצא בקלות - כאשר הוא קורא לנשים או ביחיד - עוד תשעה אנשים, או אפילו חלק נשים וחלק אנשים (בני משפחה) - אין הכי נמי, זה לכל הדעות. ואם לא - יוכל לברך ביחיד. אולי חוץ מירושלים שיש עדות שנהגו לא לברך, אבל יתכן שגם בירושלים אם היו יודעים את כל הפוסקים שהזכירו אותם הבחורים מהישיבה (כתבו תשובה ארוכה עם מקורות. עיינין בירחון או"ת אייר תשס"ז סי' צ"ו ושוב נדפס בשר"ת מגדל חננאל, ובשר"ת אלישיב הכהן ח"ג סי' ל"ו). עשרות פוסקים ככה סוברים לברך, וארחות חיים בעצמו אחרי שכתב כאן לא לברך, אחרי שני עמודים כתב לברך. והירושלמי שהוא בונה עליו אינו נמצא לפנינו, ואם נמצא, לגר"א (סי' תרצ"ב סק"ח) יש פירוש אחר. זה חלק מהדברים. לכן אפשר לברך³.

כשיש ספק אם צריך לקרוא בתורה

ג. [הלכה י"ד] אומרים "על הנסים" בתפלה ובברכת המזון ויאמר בארבעה עשר דוקא, לא ביום ט"ו. מאי קא משמע לן? בגלל שבבגדאד [עירו של הב"ח] קוראים מגילה יומיים, יש להם ספק. בגדד זו עיר עתיקה מאד, היא כתובה בגמרא⁴, יכול להיות שהיא הייתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון כמו שושן הבירה. לכן היה להם ספק, מה היו עושים בבגדאד? קוראים מגלה יומיים, ביום ארבעה עשר וביום חמשה עשר. לא היו רוצים להפסיק ב"על הנסים" באמצע התפלה ובאמצע ברכת המזון, אבל ספר תורה היו מוציאים. ככה מעיד בן איש חי. בספר תורה אין חשש ברכה לבטלה, למה אין חשש? בגלל שיש דעת הרב גינת ורדים (כלל א' סימן מ"ט, הרב עובדיה ע"ה מזכיר אותו כמה פעמים, הוא לא תמיד מסכים אתו), שאם התקבצו עשרה אנשים, בכל יום שיהיה בשנה, והם רוצים להוציא ספר תורה לקרוא בו קטע, יכולים לקרוא מה שירצו. יש דבר כזה, שכנפטר הרמב"ם הוא נפטר בטבת, מה אנחנו קוראים? פרשת

רבי שמואל גרמיזאן, ועוד חכמים אחרים). היה נותן להם שאלה ביום ששי שיעיינו בה, אחר כך כותבים תשובה כל השבוע, והוא היה עובר על דבריהם. מאיפה יודעים את זה? כי אותם השאלות שכתובות בספרו הלכות קטנות, חוזרים בספריהם של התלמידים, אבל שמה זה כתוב בהרחבה, והוא כותב שתי מלים למזכרת.

3. אחד המשתתפים שאל את מרן רבנו זצ"ל: גם לאשה אחת אפשר לברך? ואמר לו מרן רבנו זצ"ל: אני מברך בבית לאשה אחת. אם אני אומר מותר לברך ליחיד, לאשה יש לה דין מיוחד? שתיים או אחת אפשר לברך. אפשר לברך אפילו לילד קטן.

4. הרבה לא יודעים [מה פירושו] רב חנא בגדתאה. רש"י בכתובות (דף ע"ב ד"ה בגדתאה) אומר: ריאתי בתשובת רב שרירא גאון שהיא עיר "בגדת" - העיר החשובה של בבל. מה זו העיר בגדת? בגדד [רפון], רש"י כתב "בגדת" בת"י, כי ת"י רפויה ודל"ת רפויה דומים. לכן הגמרא אומרת "בגדתאה" [בת"י]. מה לומדים מהגמרא? שפעם היו רבותינו מבטאים גימ"ל רפויה. גימ"ל בלי דגש זה גימ"ל [דומה לר"י ש], זה לא חידוש מיוחד של "ספרדים מטומטמים" או "קצת ספרדים תוניסאים" שאומרים גימ"ל רפויה. אמר לי פעם הרב וזנאר ע"ה: כשהייתי קטן בוינה (הוא היה בוינה) בא לנו איזה ספרדי, וטרח ללמד אותנו גימ"ל רפויה, ולא יכולנו להבין אותו, לא יכולנו ללמוד את זה. (ואולי גם דל"ת רפויה). אמרתי לו: זה כל כך פשוט, הילדים הקטנים תגיד להם לומר ר"י ש, מה הם אומרים? גימ"ל, זאת הגימ"ל הרפויה.

1. שיעור זה נמסר ע"י מרן רבנו הגדול זצ"ל הכ"מ ביום שני י"א באדר ב' התשע"ו בבית מדרשו. המערכת.

2. זה חכם שנוולד בפאס ועלה לארץ ישראל, יסד ישיבה לפני שלוש מאות שנה, ומהישיבה הזאת יצאו גדולי עולם. ביניהם הפרי חדש, שגאון עולם היה. (יש שלחן ערוך אבן העזר שנדפס בלמברג, ויש בו כמה סימנים שהפרי חדש כתב עליהם - בהלכות גיטין סימן ק"ב עד ק"ו), באמצע כתוב "פה נסתלק הרב המחבר" - ובפתח השער כתוב "הגאון המפורסם בעוצם חריפותו רבנו חזקיהו די שילוח", זה לא רגיל שהאשכנזים מפזרים שבחים כאלה... לא נותנים שבחים ככה, אם כתוב ככה, אז גאון עולם היה, והוא למד בישיבתו). ובספר הלכות קטנות יש תשובות קצרות מאד. בחלק א' יש ערך שלש מאות תשובות, ובחלק ב' גם כן אותו דבר פחות או יותר. השאלות שלו שורה שאלה, ושתי שורות תשובה, מביא מקור אחד ומספיק. אמרו: מה זה? למה כתב אותם בקיצור? אז אמרו שהוא למד את התלמוד שלש עשרה פעם, והיו לו כמה תלמידים שהתפרסמו אחר כך כגדולים (רבי משה בן חביב, רבי משה גלאנטי,

קודים לתמונה: עורא סרבלסי, עוצוב גרפי: 050-2738858

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
17:00	18:12	18:54
17:17	18:14	18:51
17:05	18:13	18:49
17:17	18:14	18:51

אם צריך לקרוא בבני ברק גם בט"ו באדר?

1. אז לגבי בגדד, "על הנסים" אומרים רק בארבעה עשר, ואילו קריאת התורה אומרים בי"ד וט"ו. **ומה הדין בבני ברק? יש כאלה שמחמירים וקוראים את המגילה בשני הימים.** לפני כמה שנים הייתי בבית הכנסת "תורה וחיים" ביום ט"ו באדר, **והרב רפאל הלל** (מייסד אור החיים עם הרב משה פארו) אמר לי: אנחנו קוראים פה מגילה גם בחמשה עשר, תקרא לנו את המגילה בלי ברכה. בסדר, קראתי בלי ברכה.⁶ אחרי התפלה התקשרתי ל**רב דבליצקי** (נשיהיה בריא), רחוב ירושלים 50, אמרתי לו: מה הדין בבני ברק, קוראים יומים או יום אחד? אמר לי: זו דעת החזון איש, אבל מן הדין לא צריך לקרוא ביומים, אלא רק ביום ארבעה עשר בלבד. אחר כך אחרי כמה שנים כתב עוד ספר, ואמר שגם לדעת החזון איש היום יש איזה כביש בתל אביב שהוא מפריד בין בני ברק ובין יפו. כל הספק הוא בגלל שביפו קוראים בה יומים, כיון שיפו נזכרה בנביא (יהושע י"ט, מ"ד), ויש לה ים כמו שאמרו בטבריה (מגילה דף ה' ע"ב) שחזקה קורא בטבריה בשני ימים י"ד וט"ו [בגלל שימה חומתה]. אם כן ביפו קוראים ארבעה עשר וחמשה עשר, ובני ברק ותל אביב סמוכים ליפו, אבל יש כף החיים (סי' תרפ"ח אות י"א) בשם הברכי יוסף (שם אות ט') שאם זו עיר סמוכה לעיר שהיא עצמה מסופקת, לא מוסיפים סמוך על הספק. "סמוך" זה רק לעיר שהיא בודאי כרך שקוראים בה בט"ו, אבל אם יפו בעצמה היא מסופקת, אל תוסיף לה "סמוך ונראה". זה טעם אחד, ויש עוד כמה טעמים. והרב דבליצקי כתב אז חוברת ואמר שגם לפי דעת החזון איש שהחמיר, היום עשו שם כביש שהוא מפריד - "כביש איילון", לכן היום לכולי עלמא קוראים רק בארבעה עשר. ככה כותב גם הרב משה לוי ע"ה בתפלה למשה (ח"ב סי' י"ג), והוא מביא ארבעה טעמים, שבבני ברק קוראים בארבעה עשר בלבד, לכן אין צורך לקרוא יומים.⁷

אבל זה משהו יפה, זה ריח טוב, אומרים שזה מחזק את השיער, התימנים משתמשים בו גם כן. "אשכול הכופר" הזה מובא במסכת שביעית ברבנו עובדיה ברטנורא (פ"ז משנה ו'), אומר: "וקורין לו בערבי 'אלתנא'." (מישהו כתב מנהגי גרברא בחתונה, אבל הוא "חכם יותר מדאי", כתב שזה מופיע "במסכת שביעיות דף [והשאר חלק] ופירש רש"י שקוראין לו חנינה". באמת? רש"י אמר חנינה? מאיפה רש"י יודע ערבית? ושביעיות דף, איזה דף? הורצה לשקר ריחוק את עדין... לך תחפש איזה דף. שיערתי שזה לא שביעיות אלא שביעית. חיפשתה במסכת שביעית ומצאתה. זה לא רש"י, אלא רבנו עובדיה. ולא שביעיות, אלא שביעית. ולא דף, אלא פרק. ופרק ומשנה... זה חנינה). ועל הצבע הזה כתבו הרמב"ם (שו"ת הרמב"ם ירושלים תרצ"ד סי' קל"ט) והרשב"ץ (ח"ג סי' נ"ח) מובאים בידי אומר ח"ב (חיל"ד סי' י"ג) שאין בה חציצה, אפשר לטבול עם החינה הזאת. למה? כי זה לא ממשי, זה רק צבע בעלמא, אין בו כלום. זה לא כמו דיו שאפשר לפרוך אותו, אחרי שנטבע ביד, אין בו שום ממשות. אם אין ממשות אינו חוצץ. אז היה אבא אחד של אבא רצו להרשות לבת שלו הכלה לטבול, כי "יש לך חציצה" [בגלל החינה]. נכנס לזה והתחיל לצעוק: "אין חציצה"... זהו. אבל לא בצעקות עושים את זה. צריך כל אחד ואחד שעושה המנהג הזה להצטייד במקורות. לקחת "צדה לדרך". הרמב"ם אמר אין חציצה, הם יחלקו על הרמב"ם? מה קרה לכם, אתם לא יודעים? אז בספר הערוך כתב את המנהג הזה להוציא ספר תורה לקרוא "ואברהם זקן", אתם תבטלו אותו? יש לנו המנהג הזה, אבל בלי מחלוקת. כל דבר עם מחלוקת זה לא טוב.

שאלה מהקהל: למה עושים את החינה? וענה רבנו: ליפוי. יש עושים קצת חינה גם לחתן, בשביל המזכרת. אדם אחר מבני עדת תימן אמר: מחילה, בחינה היו מקשטים, עושים לה נקודות נקודות. ואמר לו רבנו: זה מנהג התימנים, יש נוהגים אחרת. יש נוהגים שאת השיער כולו צובעים אותו עם החינה הזאת. אבל לחתן לא עושים (אצל התימנים). הרמב"ם אומר בתשובה (המובאת בראש ספר מעשה רוקח דף א' ע"א, מובא ביחוד דעת חלק חמישי סימן נ'). היום ראיית את זה על אלה שלוקחים תינוקות - ילדים קטנים - ועושים להם צבע על הידים כמו נשים, זה אסור. "לא ילבש גבר שמלת אשה" (דברים כ"ב, ה'). שם עשו גם לחתנים, אבל עשו טיפה בכף היד, לא כל היד, קצת פה וקצת שם, ככה למזכרת שגם כן "תחתונן דעתו עלי" (עיין ברכות דף ל' ע"ב)... יש בגמרא (כתובות דף פ"ד ע"א ועוד) "משום חנינה", וזה "משום חנינה"... אבל אין בדברים האלה כלום. זה מנהגים של מאות שנים, לא לבטל אותם!

6. במגילה שם היה כתוב "המן בין המדטא" עם יו"ד. אמרתי: מה זה בין? בן צריך להיות! היה אברך אחד מימין ואחד משמאל, דחף אותי [אחד מהם ביד ואמר לי:] "מנחת שי כתב ביו"ד..." איזה מנחת שי? ראה אותו בחלום כנראה... נגלה עליו מנחת שי בחלום ואמר לו: מחר תמצא "המן בין המדטא"... "בן המדטא" כותבים ביו"ד? מאיפה באה היו"ד? בין ביו"ד פירושו בין זה ובין זה. אבל מה אני אעשה? אריב אתם בבית הכנסת? טוב, הוא דחף במרפק, העיקר שהמגילה עברה יפה. בין כה אני לא מברך.

7. שאלה מהקהל: מה הדין בבאר שבע? אמר לו רבנו: איך נהגו עד עכשיו? אמר השואל: בעיר העתיקה קראו גם בי"ד וגם בט"ו. שאלו רבנו: וכמה מרחק בין זה לזה? [השואל שתק, ואמר לו רבנו:] שאל אותי מישהו על צפת שהרב עובדיה אמר לקרוא יומים (חזון עובדיה פורים עמ' ק"ב). אמרתי לו: תראה, לשנות מנהגים לא שייך, אם רוצים להחמיר לקרוא בשני הימים - כן, אבל שלא תהיה מריבה באותו בית הכנסת. בית הכנסת הזה קוראים בארבעה עשר - בארבעה עשר. קוראים בו יומים - קוראים יומים. לכל הדעות מברכים בארבעה עשר, ויש הסבר לזה. הרמב"ם כותב שגם

שמות, וכתוב (עיין באבודרהם סדר הפרשיות וההפטרות, ובסדר הדורות שנת ד"א תתקכ"ז) שהוציאו ספר תורה, ומהצער של הפטירה קראו פרשת בחוקותי בתוכחה, ואחר כך קראו הפטרה בשמואל א' וסיימו: "גלה כבוד מישאל כי נלקח ארון האלקים" (שמואל א' ד', כ"ב), אולי על ההפטרה לא בירכו, אבל להוציא ספר תורה לקרוא בו כנראה היה עם ברכה. ויש עוד הוכחות שאפשר לעשות את זה. נפקא מינה, לפעמים יש ספק לקרוא בתורה או לא לקרוא, אז יכולים לקרוא.

פרשת "ואברהם זקן" לחתן

ד. יש לנו עוד דבר. המנהג שלנו, ולא רק שלנו, אלא אצל כל הספרדים היה מנהג כזה בתקופת הגאונים, ואחר כך הולך ונשכח ונשכח, "ונשכח כל השבע" (בראשית מ"א, ל'), נשאר אצל כמה עדות. מה המנהג? בשבת חתן היה פעם מנהג אצל התוספות שהיה עולה החתן להפטרה וקורא "שוש אישיש בה" (ישעיה ס"א, י'). למה? כי כתוב שם: "שוש אישיש בה", תגל נפשי באלקי, כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני, כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה" [ראה רמ"א סו"ס תכ"ח ועוד, ובשו"ע סי' קמ"ט ס"ב ובהגהות א"מ על המ"ב סי' תכ"ח שם, הערה 3]. זה מתאים לחתן וכלה. היום לא עושים את זה, אלא קוראים הפטרת השבוע. אבל לעומת זה מוציאים ספר תורה מיוחד לכבוד החתן. ספר תורה אחד לפרשת השבוע, ועוד ספר שקוראים בו פרשת "ואברהם זקן בא בימים". המנהג הזה מוזכר בכנסת הגדולה (סי' רפ"ב בהגה"ט), מוזכר במהר"י הלוי (סי' פ"ב), מוזכר בבית מנוחה (דף קס"ז ע"ב), מוזכר בכמה ספרים. אבל הם לא ידעו מאיפה המנהג הזה מגיע. היה חכם מרבני לוב לפני מאה חמשים שנה שאמר שהוא לא רצה שיוציאו ספר תורה בשבילו, אז הוא התחמק וברח שלא יוציאו בשבילו ספר תורה. חשב שזה מנהג שלא כדיון, לא, זה מנהג שכתוב בספר הערוך (ערך חתן). כתוב ברבי יהודה ברצלוני (סי' קפ"ח) שככה נהגו להוציא ספר תורה.

טעם הדבר

ה. ורבי כלפון ע"ה נתן טעם (בספרו ברית כהונה חאו"ח ריש מערכת ח') למה מוציאים ספר תורה הזה. אמר ככה זה כאילו החתן נשבע כמו שאברהם אבינו השביע את אליעזר - "אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני" (בראשית כ"ד, ג'), הוא נשבע ככה שאף פעם לא ידבק באומות העולם. איך יכלו אבותינו לשמור על עם ישראל במשך אלפיים שנה שלא יתחתנו באומות? היום ההתבוללות איומה ונוראה, ואז גם כן היו יכולים להתבולל. אם תגיד בגלל שהיו סגורים בגטו, זה רק במדינות אירופה, במדינות ערב לא היו סגורים. היו לומדים באותו בית ספר, היו לומדים פילוסופיה, לומדים שפה, לומדים שירה, לומדים הכל. רבי יהודה הלוי ואחרים ידעו כל החכמות שבעולם, והיו יועצים אצל המלך, היו רופאים ויועצים וגנרלים, איך לא התבוללו באומות? אלא התורה החזיקה אותם. לכן קוראים "ואברהם זקן בא בימים... אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני". והמנהג שלנו בחוץ לארץ שהחתן עולה רביעי, סימן לדבר "בתולה נשאת ליום הרביעי" (כתובות דף ב' ע"א). למה? כי לפעמים החתן כהן, אתה לא תדע [שמתחילים קודם בפרשת השבוע] ותעלה אותו מיד ל"ואברהם זקן"? מה עם פרשת השבוע? אז מתחילה עולה כהן, אחר כך לוי, אחר כך ישראל, ואחר כך רביעי עולה החתן בספר תורה אחר שבו כתוב "ואברהם זקן", כל פסוק עם מנגינה ועם תרגום ועם פיוטים, ממש תענוג לשמוע את הפסוקים האלה. ואחר כך החתן מברך ברכה אחרונה ונווד לכל מיני מקומות (לבית הכנסת, קופת צדקה לעניים, תלמוד תורה וכו'), לוקח את הספר תורה ומסתובב בו על כל בית הכנסת, וכולם מנשקים ספר תורה. מה זה? כאילו הוא נשבע בספר תורה שהילדים שלו לא יתחתנו באומות, ככה החזיקו מעמד. אז מישהו אמר אולי זו ברכה לבטלה? התשובה היא על פי גינת ורדים שאם אתה קורא בתורה, בכל מקום שיש עשרה אתה יכול לקרוא ואפילו לברך. ובפרט מנהג כזה שהוא מנהג קדמון. [וע"ע

5. היה פעם מישהו שהוא גר במושב, והוא מהעדה שלנו כנראה, ושמה כולם אשכנזים. אז הרב של המושב שלח לי שהוא רוצה להוציא ספר תורה, זה בסדר? זה ברכה לבטלה וכו'. אמרתי לו: ברכה לבטלה לא נכון, כי יש לזה מקור. ציינתי לו את המקורות. אבל בגלל שאתם לא נוהגים ככה, אז לא צריך להיות יוצא דופן, תגיד לו שיקרא את זה מתוך החומש, ויקרא את זה עם כל הפיוטים. אבל אבא של החתן היה חזק, אמר לו: אנחנו מוציאים ספר תורה! הוציא ספר תורה, וקראו ועשה את הכל... אני צריך להיכנס למחלוקת? אמרתי לו: נכון, המנהג הזה קדמון, שלא תחשבו שזה מנהג שהמציאו אותו לפני עשרים שנה... זה מנהג קדום שאף שנה יש לו. אבל כיון שאתם לא אומרים, לא אומרים. אבל ההוא ניצח. לפעמים יש כאלה שמזלזלים במנהגים שלנו, אבל יש להם מקורות. אצלנו לפני החופה הכלה צובעת את ידיה בצבע שנקרא חינה. "חינה" זה "אשכול הכופר" (שיר השירים א' י"ד), זה צבע שעושה את הידים כמו קצת צהובות.

דברי התורה בעלון יהיו לרפואת מרת שולמית ברכה טובה תחילת בהרבנית אסתר (חיה) לויזה ע"ה.

לע"נ אבי הישיבה הר"צ רבי בנימין הכהן בן מבירכה זצ"ל

ועשית "עמנו" נסים ונפלאות

ז. מי ששכח "על הנסים" לא מחזירים אותו, אבל אם שכח בתפלה, כשיגיע לאלקי נצור יאמר אחרי שיגמור: "נודה לך ה' אלקינו על הנסים ועל הפורקן, ועל הגבורות ועל התשועות, ועל הנפלאות ועל הנחמות שעשית לאבותינו בימי מרדכי ואסתר" ... ובברכת המזון כשיגיע להרחמן יאמר שם: "הרחמן הוא יעשה

בכרך אם קראו בארבעה עשר יצאו ידי חובה (כ"ה בירושלמי. וע"ל רמב"ם סוף"א מהלכות מגילה ובביאור הגר"א ס"י תרפ"ח ס"ד). אז אם בבאר שבע אמרו שבימי הרב מישאל דהאן קראו רק בארבעה עשר, הוא היה הרב הראשי שם פעם, אז כנראה ככה קבעו רבני העיר, והיו כמה רבנים בבאר שבע. הרב הראשון היה רבי שלמה טנא (לא יודע בדיוק מה המקור שלו, הוא חכם אשכנזי שהמשפחה שלו טנא. זה מעוברת), ואחריו היה הרב אליהו כ"ץ, והיה גם הרב מישאל דהאן, והיה גם הרב קושלבסקי, ואם כולם קראו בארבעה עשר, כנראה לא היה להם ספק. מה התחדש היום? תברר. חזר השואל ואמר: שמעתי שהרב קושלבסקי היה מחמיר לקרוא גם בט"ו. רבנו: אבל הורה לכולם לעשות את זה או רק לעצמו? השואל: לעצמו. רבנו: לעצמו אין הכי נמי. הרב עובדיה נדמה לי כותב בספרו (עיין בשו"ת תפלה למשה ח"ב ס"י ג"ג בהערה) שבתל אביב הוא היה קורא בשני הימים.

מקצת חידושי מגלת אסתר ממרן רבנו הגדול זצ"ל הכ"מ

מתוך ספרו הבהיר "סנסן ליאר" על ענייני חג הפורים

עכשיו באונס ועכשיו ברצון. וכן יש לפרש כדת הנשים שנים עשר חדש (לקמן ב' י"ב), עיין מה שכתבתי שם. וכן לעשות כדת היום (ט', י"ג), שאמרה תורה הבא להרגך השכם להורגו. חוץ מדתי פרס ומדי שהם נכריים.

(יג) ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים וגו'. כל זה היה ביום השביעי בעודם שכורים ביין, וזהו מפלאי ההשגחה שלא המתינו עד שתפוג השכרות, ודנו מיד כפי עצת ממוכן, היפך מאמרם ז"ל (עירובין דף ס"ד ע"ב) שיכור אל יורה. גם וישלח ספרים וגו' להיות כל איש שורר וגו' (לקמן פסוק כ"ב), הם דברי שגעון, כדאיתא בגמ' (מגילה דף י"ב ע"ב). ומ"ש כשור חמת המלך (לקמן ב' א'), לכבוד המלכות נאמר כן, שהי"ל כסור שכרות המלך.

לפני כל יודעי דת ודין. יל"פ עפ"מ"ש בדרשות הר"ן (דרוש י"א) שיש משפט התורה ומשפט המלך (וע"ל בהרמב"ם הלכות סנהדרין סוף פ"ח). ואפשר שכן היה להבדיל גם אצל אוה"ע, יש החק היבש הידוע ליודעי דת ודין ועל פיו אפשר לזכות את ושותי, אם מצד שהיתה שכורה והמלך ושריו היו ג"כ שכורים, ואם מצד צניעות המלכה (וע' ברכות דף ח' ס"ב שהפרסיים היו צנועים באכילתן וכו'), ואם מצד שהיא בת מלך וזילא בה מלתא וכו'. אבל יש חכמים יודעי העתים, שדנים לפי הזמן והשעה אם כדאי לסלוח או להעניש. ועל זה אמר כי כן דבר המלך (משפט המלך לשאל את פי החכמים הפוליטיקאים יודעי העתים) לפני (שישאל בעצת) כל יודעי דת ודין (בעלי החק היבש). ולכן טען ממוכן כי הפעם יוצא מן הכלל, שזה גורם לכל הנשים להבזות בעליהן וגו'. ועוד יש לפרש יודעי העתים הבקיאים באסטרוולוגיא ויודעים אם מזלו של המלך קשור בגורלה של ושותי אם לאו, שאולי אם יהרוג את ושותי גם מלכותו תפול בגללה (כעין המעשה בס' נפלאים מעשיך ס' קמ"ט), כי כן דרכו לשאול אותם לפני שישאל כל יודעי דת ודין. והוא על דרך ומבני יששכר יודעי בינה לעתים (דה"א י"ב, י"ג) שבקיאים בחכמת העיבור. וק"ל.

ב (א) ואת אשר עשתה. כלומר אע"פ שדיברה בחוצפה נגד המלך וכמ"ש בגמרא (מגלה דף י"ב ע"ב), מ"מ למעשה לא עשתה כלום רק רצתה לשמור על כבודה. ומ"ש ואת אשר נגזר עליה, ר"ל שגזרו וחתכו את ראשה. ולמעלה לא פירש שהרגו אותה, מפני הכבוד. וכיו"ב בבת יפתח יעשה לה את נדרו אשר נדר (שופטים י"א, ל"ט), ולא פירש שהרג אותה, מפני הכבוד. והמפרשים שאומרים שנשארה בתולה, אין זה פשט הכתוב. ומ"מ קשה לשון אשר עשתה, שהיא לא עשתה כלום רק נמנעה בשב ואל תעשה. ומזה דרשו חז"ל במגלה (שם) שהיתה מביאה בנות ישראל ומפשיטתן (כצ"ל) וכו', ולכן נגזר עליה כן משמים מדה כנגד מדה. [שוב שמעתי שכן פירש ר' שלמה קלוגר בס' מאמר אסתר. ואמ"א. ועו"ל דעקימת שפתיה שביזתה את המלך הויא מעשה. וכיו"ב לקמן ה', ה) ומחר אעשה כדבר המלך, ועמ"ש שם. ומ"ש בגמ' שהיתה מביאה בנות ישראל וכו', כדי להסביר למה נענשה בעונש חמור כזה ואדרבא מגיע לה שכר על צניעותה. אבל י"ל טעם אחר לקיים מה שנאמר (ישעיה י"ד, כ"ב) והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד וגו'. וע'

א (ב) בשושן הבירה. לדעת הראב"ע "שושן הבירה" שם הארמון שהיה בתוך עילם המדינה ככתוב בדניאל (ח' ב). [וכן מתרגמים בערבית "שושן אלקצר", דהיינו הארמון. ומטעם זה נקרא ביהמ"ק בירה (בדה"א כ"ט, א', ובמשנה פסחים דף מ"ט ע"א, ודף פ"א סע"ב, וביומא דף ט' ע"ב), לפי שהוא ארמון מלכו של עולם. ולעיר המלוכה קוראים עיר הבירה, לפי שנמצא בה ארמונו של המלך. וע"ע נחמיה (ב', ח) ודה"א (כ"ט, ט') ובגמ' זבחים (דף ק"ד ע"ב). ודו"ק]. ו"שושן" סתם (בלא הבירה) הוא שם מדינה קרובה אל עילם ורוב המדינה ישראל, ולכן כתיב (לקמן ג', ט"ו) והעיר שושן נבוכה, וא"צ לדחוק כפירש"י שם היהודים שבה. ע"ש. ויש סיוע לדברי הראב"ע, שבתנ"ך קורן וברויאר כל שושן הבירה השי"ן בפתח וכל שושן סתם השי"ן בקמץ, בין בטעם אתנח וסוף פסוק ובין בשאר טעמים, ואפי' בטרחא או רביע או שופר מהופך (כגון לקמן ד' ח), להורות ששתים הנה. וכן ראיתי בצילום כתב יד הרה"ג ר' משה זאבארו (מגרושי ספרד) שבידי, כל שושן בקמץ וכל שושן הבירה בפתח. וכן הוא ע"פ המסרה בתהלים (ס', א'): שושן ב' פתחין וסימניך מעשה שושן באולם, למנצח על שושן עדות, וכל שושן הבירה דכוותה. ע"ל (הובא במנחת שי שם). אלא שלפי דברי הראב"ע לא היו ישראל כלל בסעודת אחשורוש, שהרי בשושן הבירה לא היו יהודים כלל זולתי מרדכי לבדו כדברי הראב"ע לקמן (ג', ט"ו). וע"ע לקמן (ט', י"ב) מה שכתבתי תיובתא לפירושו. ע"ש. לכן נראה דשושן ושושן הבירה היינו הך, אלא דכשהיא בנפרד ניקודה בקמץ וכשהיא סמוכה להבירה דומה לצורת סמיכות (כי היא קיצור מן "שושן עיר הבירה") ולכן נקודה בפתח. ומה שמתרגמים אצלנו בערבית "שושן אלקצר" (פי' שושן הארמון) אין הכוונה כפי' הראב"ע אלא קיצור הוא, והכוונה שושן "בלאד אלקצר" (עיר הבירה). ודו"ק. ושור' בשם האלשיך בפירושו על אסתר (ב', ה) שדעתו כהראב"ע, וכ"כ הגאון ר' ראובן מרגליות זצ"ל בספר המקרא והמסורה (סימן ח) ובקונטרס עוללות (סימן כ"א). ע"ש באורך, ולפלא שלא זכר מדברי הראב"ע. (ומ"ש הראב"ע כמו כי לא לאדם הבירה וכו'. נ"ב: דה"א כ"ט, א').

ג) בשנת שלוש למלכו עשה משתה. ס"ת בגימט' ושותי, רמז למה שכתב הראב"ע שעשה משתה לפי שנשא ושותי. ע"ש. ובזה מובן מה שרצה להביא את ושותי לפניו בכתר מלכות, כי כל המשתה נעשה לכבוד.

ה) והשתיה כדת. כתב מוהר"ך ז"ל בס' תקפו של נס וז"ל: סוגים שונים בשתיית היין, ישנם חוגים שלא כל יין כשר להם לשתיה מבחינה דתית, כמונו היהודים שנמנעים משתיית יין נסך. ע"כ. נ"ב: כן הוא במדרש רבה (סוף פ"ב) רב אמר אין אונס ביין נסך. ע"ש. וכוונת הכתוב להסביר למה נענשו ישראל באותו הדור על שאכלו ושתו מסעודתו של אחשורוש, והרי לכאורה אנוסים היו, וכעין שהתירו לנחמיה בן חכליה התרשאת לשתות מסתם יינם כי אנוס היה ע"פ פקודת המלך (עיין רש"י עזרא ב', ס"ג). ולזה אמר "והשתיה כדת אין אונס", כל אחד ע"פ דתו ולא היו אנוסים לשתות. ודע שכל דת סתם במגלה דרשו חז"ל דת של תורה, עיין במגלה (דף י"ב סע"א) והשתיה כדת של תורה אכילה מרובה משתיה. ושם (דף ט"ו ע"א) אשר לא כדת שעד

בגמ' מגילה דף י"ד סע"ב].

ואת אשר נגזר עליה. כלומר העונש חמור ולא לפי מדת המעשה (והיום קוראים לה עונש לא מידתי).

(טו) לא בקשה דבר. אפשר שמזה למד החזו"א באגרותיו (עיין בספר פאר הדור ח"ג עמוד נח בשם אגרות החזו"א ח"א אגרת קנה, ובח"ד סוף עמוד קס) שדרכו שלא לבקש הרבה מבשר ודם, ולכן הם נשמעים לו. ע"ש. וז"ל ש לא בקשה דבר (ולכן) ותהי אסתר נושאת חן. וכן אסתר בבקשתה הראשונה יבוא המלך והמן היום (אסתר ה' ד') כוונתה כלפי מעלה בר"ת הוי"ה. ואח"כ ביקשה (ו' ז') תנתן לי נפשי בשאלתי וגו', כלומר אינני מבקשת כלום רק חיי נפשי ועמי. ומפני ענוות נפשה ומדותיה הטובות נשאה חן בעיני כל רואיה. ולכן לא מצינו בשום מקום המלכה אסתר (כמו המלכה ושתי, שטענה שהיא מלכה בזכות צמצמה) אלא אסתר המלכה. ודו"ק.

ג(ד) ויהי כאמרם אליו יום ויום. כתיב באמרם וקרי כאמרם. ופשוט שבקריאת המגילה אומרים לפי הקרי כנהוג בכל התורה וכמ"ש מרן בש"ע (סוף סימן קמ"א): כל תיבה שהיא קרי וכתבי הלכה למשה מסיני שתהא נכתבת כמו שהיא בתורה ונקראת בעיני אחר. ומעשה באחד שקרא כמו שהיא כתובה בפני גדולי הדור הרב ר' יצחק אבוהב והרב ר' אברהם ואלאנסי והרב ר' שמואל ואלאנסי בנו ז"ל והתרו בו שיקרא כפי המסורה ולא רצה ונידוהו והורידוהו מהתיבה. ע"כ. אולם שמעתי שיש קוראים כאן פעמיים כאמרם באמרם, ונותנים טעם לדבריהם לפי שהתרגום מתרגם "במללותהון לְוַתִּיה" בבי"ת כפי הכתיב באמרם (ובתרגום שני "כד הוון אמרין ליה יומא ויומא" בכ"ף, כפי הקרי). והוא תמוה, שמעולם לא שמענו לקרוא ע"פ התרגום. ודרך התרגום לעיתים קרובות להוסיף דברי דרוש וכן לתרגם כפי הכתיב, כגון בשמואל א' (ב', ט"ז) ואמר לו, כתיב לו וקרי לא, ותרגם יונתן ואמר ליה (וע' מנחת שי שם). ובשמואל ב' (י"ב, ט') לעשות הרע בעיניו, כתיב בעיניו וקרי בעיני (וע"ש במנחת שי), ות"י למעבד דביש קדמוהי כפי הכתיב. ושם (י"ד, כ"ב) אשר עשה המלך את דבר עבדו, וקרי עבדך, תרגם יונתן ית פתגמא דעבדיה כפי הכתיב. ושם (ט"ו, ח') אם ישיב ישיבני, וקרי אם ישוב ישיבני, ותרגם יונתן אם אתבא יתיבינני כפי הכתיב. ושם (כ"ב, ט"ו) ברק ויהומם, וקרי ויהם, ת"י ברקין ושגישינן כפי הכתיב. ושם (כ"ב, נ"א) מגדיל ישועות מלכו וקרי מגדול, ת"י מסגי למעבד פורקן וכו' כפי הכתיב (ואלה שני הפסוקים האחרונים הם הפטרת שביעי של פסח, ולא עלה על דעת איש לקרוא גם כפי הכתיב). ובמלכים א' (ה', י"ז) תחת כפות רגליו, וקרי רגליו, ויונתן תרגם תחת פרסת רגלוהי. ושם (ז', מ"ה) ואת כל הכלים האלה, וקרי כל הכלים האלה, ויונתן תרגם כפי שניהם "וית כל מניא האליון כעובד מאני משכנא דעבד משה", ועיין שם ברד"ק. (וע"ע במסכת כלה רבתי (סוף פ"ג) חירם מלך צור מאי זכה, משום שעשה משכן כמו שעשאו משה, דכתיב את כל הכלים האלה, מאי אהל, זה אהל מועד. וכתב בהגהות שם (אות קי"א) פ' דהכתיב הוא האהל. ע"ש.) ובמלכים א' (ט"ו, ט"ו) ויבא את קדשי אביו וקדשו בית ה', וקרי וקדשי בית ה'. ויונתן תרגם וקודשוהי לבית מקדשא דה'. ועיין רד"ק שם. וע"ע במנחת שי יהושע (ח', י"ב) שיונתן תרגם שם (פסוק ט"ז) בקרתא בעי, ע"פ הקרי והכתיב. ע"ש. ובמלכים ב' (כ"ב, ה') המופקדים בבית ה' וקרי בית ה' ותרגם יונתן בבית מקדשא דה' (וזה יש לדחות שתרגם

לפי הענין). ובישעיה (נ"ב, ב') התפתחו מוסרי צוארך וקרי התפתחי, ותרגם יונתן אתפסקו חתקי צווריוכון כפי הכתיב. וכיו"ב כתבו התוס' (ברכות דף י"ח ע"ב) בד"ה בן איש חי וכו' שבספרים מדויקים כתיב חי וקרינו חיל, ומן הכתיב דייק הכי בגמרא (אטו כ"ע בני מתי גינהו) שלא כתיב חיל אלא חי. ע"ש. ובמשלי (י"ד, כ"א) ומחונן ענוים אשריו, כתיב עניים וקרי ענוים, והתרגום ומאן דיהיב למסכניא טובוהי (כפי הכתיב). ולפעמים מתעלם התרגום מהכתיב לגמרי כמו במלכים ב' (ה', ח"י) יסלח נא ה' לעבדך בדבר הזה. נא כתיב ולא קרי, ולא תרגמה יונתן, לפי שתמיד מתרגם נא כען, וכאן לא שייך כי זה לא עכשיו רק בהשתחיתו בית רמון. ויש לפרש הכתיב כמאז"ל אין נא אלא לשון בקשה. וע' רד"ק שם. אבל אין זה ענין לקריאה ואמר באמרם בבי"ת כפי כפי הקרי. ופשוט. ומ"מ נראה שאם טעה הקורא ואמר באמרם בבי"ת כפי הכתיב ולא החזירו אותו וגמרו קריאת המגלה יצאו בדיעבד, שאין הפרש כ"כ בהבנה וכדלקמן. ולחזור הפסוק שהוא בלבד לא שייך, דקי"ל קראה למפרע לא יצא. וע"ע במכתבים (בסוף הספר) מה שכתב אלי הרב יצחק אהרן פענפיל שליט"א מארה"ב, ותשובתי אליו.

ודע שהמדקדים כתבו ההפרש בין בי"ת השימוש לכ"ף השימוש, שהבי"ת מראה על אותו הזמן בדיוק, אבל הכ"ף מראה קרוב לאותו זמן או אחרי, כגון כשמוע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה (בראשית כ"ז, ל"ד), ר"ל אחרי ששמע (והבין שיעקב נטל ממנו את הברכות) צעק. ע"כ. וכן מבואר בגמרא (ברכות דף ד' ע"ד) על חצות בחצות. ע"ש. ובה מדויק לשון הכתוב אצל רחל אמנו: ויהי "בצאת" נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני (בראשית ל"ה, י"ח), שהכוונה בשעת יציאת נפשה ממש, ולא אחר צאת נפשה. וכן מה שדרשו ז"ל (ב"ק דף צ"ב ע"א) שהמתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, מדכתיב וה' שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו (איוב מ"ב, י'), דדייקי מדכתיב בהתפללו בבי"ת, ש"מ תיכף בשעת תפלתו. אבל כאן לפי הקרי כאמרם בכ"ף (והקרי הוא בדרך כלל ע"פ הפשט כידוע) הכוונה אחרי שאמר לו לא שמע אליהם, שלא התחצף לענות להם ולאמר מיד אינני שומע למלך, שאז היה מחייב את ראשו למלך, אלא היה שותק ואומר: בסדר, בסדר, אין הכי נמי, ולמחר כשעבר המן לפניו לא השתחוה לו, וז"ש ולא שמע אליהם. והבן. [ויש לנו דוגמא כזו בדיוק בפ' וישב (ל"ט י"ד) ויהי כדברה (בכ"ף) אל יוסף יום יום ולא שמע אליה וגו']. וידיין חתני היקר ר' דקל כהן יצ"ו פירש שלשון ויהי כאמרם וגו' נמשך עד ויגידו להמן, כלומר ויהי כשאמר אליו יום יום ולא שמע אליהם אז הגידו להמן (ווי"ו ויגידו משמש וי"ו ההיפוך וגם כפ"א רפה בלשון ישמעאל כמ"ש הרשב"ע בכ"מ. ור"ל אז הגידו). ולכן מתאים יותר כאמרם בכ"ף דהיינו אחרי שאמר לו, ולא ברגע שאמר לו ויגידו להמן. עכ"ד ונכון. ומה שכתוב (ב', ח') ויהי בהשמע וגו' ובהקבץ נערות רבות וגו' ותלקח אסתר, לפי שעם הנערות הנקבצות נלקחה גם אסתר, והכל היה בזמן אחד. ובמלכים ב' (ג', ה') ויהי כמות אחאב ויפשע מלך מואב וגו', לפי שלא פשע מיד, אלא כשהגיע זמן תשלום המס לא רצה לשלם והתמרד במלך ישראל, ולכן כתיב כמות בכ"ף. ובה מובן ג"כ בשמואל א' (י"א, ו') בשמעו וקרי כשמעו. ושם (פסוק ט') בחם השמש וקרי כחם. וע"ע שמואל ב' (ה', כ"ד). וכן והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה וגו' (דברים י"ז, ח'), שכתבת ס"ת לוקחת זמן כמה חדשים ולא מיד כשיושב על הכסא. וכן בימים ההם כשבת המלך אחשוורוש וגו' בשנת שלש למלכו וגו', דלאו בעת שבתו ממש, אלא קרוב לשבתו בשנה השלישית. ולכן כתיב כשבת בכ"ף. וכן ביהושע (ו', ה') והיה במשוך בקרן היובל כשמעכם את קול השופר יריעו כל העם וגו', כתיב בשמעכם וקרי כשמעכם בכ"ף, כי הכוונה אחרי ששמעו קול השופר האחרון, והיינו במשוך היובל, כמ"ש רש"י פרשת יתרו (שמות י"ט, ג') בד"ה במשוך היובל וכו' וכיון שנסתלק הם רשאיין לעלות. ע"ש. ודו"ק. וע"ע ביהושע (ו', ט"ו) וישכימו כעלות (בכ"ף) השחר, וכן בשופטים (י"ט, כ"ה) וישלחוהו בעלות השחר כתיב וקרי כעלות, כי א"א לדעת רגע עלות השחר בדיוק רק לאחר זמן. אבל ביונה (ד', ז') וימן האלקים תולעת בעלות השחר למחרת, כי הקב"ה יודע בדיוק רגע עלות השחר, וכמ"ש ז"ל (ברכות דף ד' ע"א) על פסוק כחצות הלילה. ע"ש. ועיין להרא"ם בסוף פרשת קרח (במדבר י"ח, ל') בד"ה בהרימכם את חלבו וכו' שכתב: פירושו בעבור הרימכם את חלבו ממנו וכו', והוכרחתי לכל זה מפני שלא נמצא בי"ת שימש במקום אחר. ע"ש. והיינו כמו שכתבתי שהבי"ת מורה על אותו הזמן בדיוק וכאמור. וע"ע בסוטה (דף ל"ג סע"ב) דאי מעבר הירדן ואילך הא כתיב והיה בעברכם את הירדן וגו'. ואכמ"ל יותר.

סנסן ליאיר

במהדורה חדשה

ספרו המפורסם של רבנו על חג הפורים - "סנסן ליאיר" [שמרן הגר"ע יוסף זצ"ל כתב בהקדמתו לחזון עובדיה פורים שנועד בספר זה בחיבור ספרו], המכיל את כל ענייני חג הפורים, חידושי מגילת אסתר, חידושי מסכת מגילה, ביאור נרחב ומרתק לפיוט "מי כמוך", תשובות ארוכות ועמוקות בענייני חג הפורים, חידושי רמב"ם וש"ע, חידות ומערכות, ועוד ועוד. מופיע כעת במהדורה חדשה עם עשרות חידושים נוספים ושכלולים שונים. בנוסף, נדפס בספר זה מכתבו של מרן הגר"ע יוסף לרבונו זצ"ל על ספר זה, ועוד מכתבי ברכה מגדולי הדור.

סנסן ליאיר האיר זורח

בשעה טובה ומוצלחת לקראת פורים יצא ספרו המפורסם של מרן רביא הישיבה במהדורה חדשה

להזמנת און ליין

03-6714821

[WWW.YKR.ORG.IL](http://www.ykr.org.il)

ניתן להשיג

050-4158565

ומגדל חנואל עד

מתוך שיחותיו ודרשותיו של מורנו ראש המוסדות
הגאון הגדול רבי חנואל כהן שליט"א
ראש ישיבת 'לבינימין אמר' ברכיה

הלכות קריאת המגילה לנשים

נושאי השיעור

אחדות בעם / חובת קריאת המגילה לנשים / הברכה לנשים / ברכה אחרונה
ביחיד / צריך לדייק במגילה / ללמוד הלכות מגילה.

הכח שבפורים

בשביל להציל את עם ישראל, אמרה אסתר למרדכי: "לך כנוס את כל היהודים" (אסתר ד', ט"ז). למה בחרה אסתר דוקא בכח האחדות? המן הרשע היה בעל לשון הרע גדול. אמר לאחשורוש: "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד" (שם ג', ח'). הם מפורדים, רוצים "לאכול" אחד את השני, רוצים להרוג זה את זה, לא צריך לפחד מהם, אין להם כוח.

מספרים שהיה יהודי שהציל את המלך ביער ולא ידע שהוא המלך, ואחרי שהציל אותו, המלך הזדהה ואמר לו: "אני המלך, הצלת את החיים שלי! עוד שבוע תבוא לארמון ותבקש בקשה, ומה שתוצא תקבל". לאחר שבוע בא היהודי למלך, שאל אותו המלך: "חשבת על משהו? כל העולם מגיע לך!?" השיב האיש: "אדוני המלך, יש לי בקשה אחת קטנה ואני מאד רוצה שהמלך יבצע אותה. יש לי חנות לכלי בית, ויש יהודי אחר שפתח מולי חנות כזו, והוא מתחרה בי! הוא מושך את כל האנשים אליו! אני רוצה שתסגור לו את החנות שלו, שאהיה היחיד בשוק!..." אמר לו המלך: "אין בעיה, קיבלת, אבל אתה טיפש מוחלט! יכולת לקחת מהכספת את כל האוצרות, היית לוקח כסף לפרנסת כל יוצאי חלצין עד סוף ימך וסוגר את החנות, וזה מה שאתה מבקש?! לסגור חנות של מתחרה?!".

זה מה שאמר המן לאחשורוש. ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים, לא מפרגנים אחד לשני, רבים זה עם זה. זו כוונת המן שכפל: "מפוזר ומפורד", אין למלך לחשוש מהם כיון שהם מפוזרים ונמצאים מעט בכל מקום. אולי תאמר עדיין יש לחשוש מחכמתם? אל תירא, הם מפורדים בתוך עצמם, חכמתם היא להם לרעה זה נגד זה. לצערנו הרב זו רעה חולה, יש שרואים משהו מצליח מקנאים בו. תפרגן לו! ברוך ה' הוא עושה דברים טובים, תשבח אותו! ברונת ה' יש לו כסף ופרנסה בשפע, תברך אותו! לא לומר דברים שליליים. ובאמת כאשר עשתה אסתר את כינוס האחדות בעם ישראל, זכו לישועה. לכן בימים הללו צריכים להתאחד, להוריד במחלוקת. אדם לא צריך לשנות את המנהגים שלו בשביל להיות באחדות, אבל הוא צריך לאהוב את החבר על ידי האחדות אפילו שהוא שונה ממנו. היו שנים עשר שבטים בעם ישראל, "איש על דגלו באותות" (במדבר ב', ב'), כל אחד בא עם מה שהוא למד ממסורת אבותיו, "ואל תטוש תורת אמך" (משלי א', ח'). אבל עם זאת, אסור לדבר רע על זה, להילחם ולהשמיץ זה את זה חלילה. ה' ישמור ויציל. היום יש כבר הרגל לדבר על רבנים וכל אחד מוריד את רבו של האחר. איך אפשר לדבר על תלמידי חכם שלומד תורה? אדם שפוגע בתלמיד חכם הוא פוגע בתורה הקדושה, אמרו רבותינו (שבת דף ק"ט ע"ב) שאין רפואה למכתו! אנחנו צריכים להתחזק בזה.

חובת הנשים

כתב מרן בשלחן ערוך (סי' תרפ"ט ס"א): הכל חייבים בקריאתה אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים. למה הנשים חייבות בקריאת המגילה, הרי זו מצוה התלויה בזמן? עונה הגמרא (מגילה דף ד' ע"א): לפי שאף הן היו באותו הנס. מוסיף מרן (ס"ב): אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו, והוא שישמע מפי מי שהוא חייב בקריאתה, לפיכך אם היה הקורא חרש או קטן או שוטה השומע ממנו לא יצא. ויש אומרים שהנשים אינן מוציאות את האנשים.

מדברי מרן מבואר שהוא סובר שגם נשים יכולות להוציא את הגברים שהרי הן חייבות כמותם, רק שיש אומרים שלא מוציאות. ומי אמר כך? בבית יוסף הביא כן בשם בה"ג. הראב"ה (ח"ב סי' תקס"ט הובא בב"י) ביאר בדבריו, שהנשים אמנם חייבות לשמוע את המגילה מהקורא, אבל לא חייבות לקרוא את המגילה. ומכיוון שכן, אינן מוציאות את הגברים ידי חובתם. הוסיף הראב"ה, אמנם הגמרא (שם) חייבה את הנשים לשמוע מגילה, אבל התוספות הביאו תוספתא שנשים פטורות ממקרא מגילה, לכאורה זו סתירה? לכן אמר בה"ג שנשים פטורות מלקרוא וחייבות בשמיעה שאף הן היו באותו הנס. הרמ"א

כותב (סי' תרפ"ט ס"ב), שיש אומרים שאם האשה קוראת לעצמה מברכת "לשמוע מגילה". גם זה בשם הראב"ה על פי דברי התוספתא הללו.

בעל העיטור כתב (הובא בטור, עיין ב"ח), שנשים לא יוציאו את הגברים ידי חובה בגלל סיבה אחרת, מפני צניעותה של האשה שלא ישמע הגבר את קולה. מרן רבנו **עובדיה יוסף** זצ"ל כתב (עיין חזון עובדיה פורים עמ' נט), שאם אין מישהו שיודע לקרוא, אפשר לפסוק כסתם דברי מרן שאשה חייבת במגילה כגבר, ויכולה להוציאו ידי חובה. על כל פנים לכל הדעות, אדם שקורא לנשים יברך להן, הרי בין חייבות בקריאה ובין חייבות בשמיעה, הן חייבות ויש לברך להן.

ברכת הנשים

הרב **כף החיים** (שם אות י"ט) כתב שלא לברך לנשים. למה? הרי הרמ"א אומר על פי הראב"ה לברך "לשמוע מגילה", ומרן פסק לברך "על מקרא מגילה", אם כן מה נברך? על כן שוב יש לנו ספק ברכות, ושב ועל תעשה עדיף, אל תברך כלל.

מצאנו כיוצא בזה בספר **בן איש חי** (שנה שניה פרשת ואתחנן אות ט"ו) לגבי פירות שיש בהם ריח טוב אם מברכים עליהם "הנותן ריח טוב בפירות". שם הוא אומר שיש מחלוקת אם מברכים עליהם, ולכן ספק ברכות להקל. מרן רבנו **עובדיה יוסף** זצ"ל (הליכות עולם שם אות ז') חלק עליו, כיון שכל המחלוקת היא על תוכן הברכה, לא על קיום הברכה אם מברכים. על כן צריך לברך. על כל פנים, בדומה לזה גם הרב **כף החיים** רצה לומר שבקריאת המגילה לנשים לא יברך כלל מטעם הספק בנוסח הברכה.

אבל באמת זה לא מוכרח. הרי דעת מרן ורוב הפוסקים היא שהנשים חייבות בקריאת המגילה, ולכן מברכים להן "על מקרא מגילה". וגם לדעת בה"ג וראב"ה שנשים חייבות לשמוע ולא לקרוא, על כל פנים הרי הן שומעות על ידי הגייה, על ידי הקריאה עצמה, אם כן אפשר לברך להן על **מקרא** מגילה. אמנם ראב"ה כתב אדם שקורא לנשים יברך לשמוע מגילה וכן כתבו הרמ"א וכמה מאחרוני אשכנז, מכל מקום גם לדבריהם זה אמנם עדיף, אבל אין איסור לברך "על מקרא מגילה".

נוסח ברכות

מו"ר ועט"ר הגאון רבי **משה לוי** זצ"ל כתב בשו"ת "תפלה למשה" (ח"ד סי' נ"א אות ב') דבר נפלא מאד. מרן כתב (סימן קס"ז סעיף י'), אם אדם לא יודע לברך "המוציא לחם מן הארץ", ואמר במקום זה בארמית: "ברוך רחמנא מלכא מריה דהאי פיתא" יצא ידי חובה. "רחמנא" בארמית זהו שם ה', "מלכא" זה במקום "המלך", ו"מריה דהאי פיתא", פירושו הבעלים - הבורא של זה הלחם. למה יצא ידי חובה? כי זה אותו ענין של ברכת המוציא. אני זוכר שהיו נשים זקנות בחוץ לארץ שלא היו יודעות את הנוסח של הפרשת חלה, והיו מברכות כך: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שלקחנו חתיכה מהבצק", ואת המילים האחרונות היו אומרות בערבית. נכון שיש ללמד אותן את הנוסח הנכון, אבל יצאו ידי חובה גם בברכה כזו. לכן גם כאן אם אדם ברך "לשמוע מגילה" או "על מקרא מגילה" בכל מקרה יצא ידי חובה לכל הדעות כיון שזהו מענין הקריאה.

יתר מזה אומר מורנו הרב. שואל הר"ן במסכת פסחים (דף ה' ע"ב), הרי בקריאת המגילה מברכים **על** מקרא מגילה, ובתקיעת שופר **לשמוע** קול שופר, ומה ההבדל? הרי גם במגילה הקורא קורא וכולם שומעים, וגם בשופר התוקע תוקע וכולם שומעים, למה הברכה שונה? אלא אומר הר"ן, מצוה שיכולה להתקיים על ידי שליח אומרים בה "על", היא עצמה חובה וכל אחד יכול לעשותה עבור חברו ולהוציא ידי חובה. לכן במגילה מברכים **על** מקרא מגילה. אבל במצות שופר אי אפשר להוציא האחד את חברו בשמיעה עצמה אלא לתקוע בשבילו, לכן לא מברכים **על** שמיעת, אלא **לשמוע** קול שופר. כך כותבים עוד פוסקים. אותו דבר בהלכות מזוזה, אם אדם קובע בבית אדם אחר הוא מברך "על קביעת מזוזה", ואם הוא קובע בביתו הרי הוא מברך "לקבוע מזוזה". על כן בברכת השופר הוא לשמוע בעצמו ולכן מברך "לשמוע קול שופר".

מקשה הרב, למה תקנו בקריאת המגילה לברך בלשון קריאה - **על מקרא** מגילה, ובתקיעת שופר בלשון שמיעה - **לשמוע** קול שופר? ובאמת אם היינו מברכים על השמיעה - לשמוע מגילה, לא היינו אומרים "על", וכן אם היינו מברכים על התקיעה עצמה היינו יכולים לומר "על" תקיעת שופר, למה כיוונו רבותינו לברך דוקא במגילה על הקריאה ובשופר על השמיעה? אלא אומר הרב דבר נפלא מאד. בקריאת המגילה אי אפשר לברך "לשמוע מגילה", כיון שלא מספיקה שמיעה בעלמא, הרי אם אדם שמע קריאה שהיא לא בדקדוק וחסרת כמה אותיות, הרי לא יצא ידי חובה, לכן מברכים

"על מקרא מגילה" להדגיש שהקריאה היא העיקר, וכאשר אדם קורא הוא מחויב לקרוא ראוי ומדויק. לעומת זאת לגבי שופר, שמיעת קול השופר היא המעכבת. הרי אם אדם תקע לתוך הות או לתוך הבור ושמע יחד עם קול השופר קול הברה לא יצא. כיון שקול פסול מעורב עם קול השופר, רק אם שמע קול שופר לבד יצא (ש"ע סי' תקפ"ו ומ"ב סק"ג). לכן מברכים "לשמע קול שופר" דוקא.

נשים טרודות

הרב **תפלה לדוד** (עמאר, דף פ"ה ע"ב) כתב שאדם הקורא לנשים לא יברך להן. למה? כיון שהנשים לא שמות לב לשמוע כל מילה. הרי אינן מבינות עברית כל כך טוב וקשה להן לעקוב אחר קריאת המגילה, ובנוסף לזה הן טרודות בצרכי הבית, צריכות להכין משלוחי מנות, מקרוד, דבלה, יויו, כל מיני מטעמים. על כן היא לא מתרכזת במגילה ולא שומעת את כל הקריאה, והרי אם לא שמעה מילה אחת לא יצאה ידי חובה לרוב הפוסקים, אם כן איך נברך להן? זהו חשש ברכה לבטלה.

אבל כבר כתב על זה מרן רבנו **עובדיה יוסף זצ"ל** (חזון עובדיה פורים עמ' נד), שבימינו ברוך ה' כולן חכמות, כולן נבונות, כולן מבינות עברית, והמגילה היא סיפור מעניין, הרי אפילו קראו אותה עשרה ביחד יצאו השומעים ידי חובה (סי' תר"ץ ס"ב). לכן הן מקשיבות וצריך לברך להן כמו שמברכים לגברים.

קריאת המגילה בבית

יש מחלוקת אמוראים במסכת מגילה (דף ה' ע"א), רב סובר מגילה בזמנה - ב"ד לבני הערים ובט"ו לבני המוקפות חומה - נקראת ביחיד, ושלא בזמנה - לבני הכפרים המקדימים לקרוא כדברי המשנה - צריכה עשרה. רב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה צריכה עשרה. נחלקו הראשונים איך לפרש את המחלוקת הזאת. למעשה פסק מרן בשלחן ערוך (סי' תר"ץ סעיף י"ח), שלכתחילה צריך לקרוא את המגילה בזמנה בעשרה מדין "ברוב עם הדרת מלך" (משלי י"ד, כ"ח), ורק אם אין עשרה אפשר לקרוא אותה ביחיד. למרות שדעת הרי"ף וסיעתו שגם שלכתחילה יכול לקרותה, מכל מקום מרן חש להחמיר לדעת התוספות וסיעתם שסוברים שגם בזמנה לכתחילה צריכה עשרה, ולכן פסק שצריך לחזור אחר עשרה במדת האפשר.

ומה דין הנשים? האם נטריח אותן לבוא לבית הכנסת לשמוע את המגילה בעשרה לצאת ידי חובה לפי כל הדעות, או די להן לשמוע בביתן אפילו ללא מניין? הגאון רבי **יצחק פלאגי** הביא בספרו "יפה ללב" (ח"ב ס"ב תר"ץ אות ט"ז), שאביו של הרב "מגן שאול" היה גר על יד בית הכנסת, וכאשר הציבור היו שומעים המגילה מהחזן, הוא היה הולך מהרה לביתו, קורא לאשתו, ולאחר מכן מזדרז לבית הכנסת להשלים את תפלת ערבית עם הציבור. האם טוב עשה או לא? הוא סמך על דברי רב שהזכרנו וכשיטת הרי"ף והרמב"ם ועוד, שאפשר לקרוא המגילה ביחיד. מסיים הרב יפה ללב, עדיף לקרוא במנין, אבל אדם יכול לקרוא בבית הכנסת ואחר כך יבוא לביתו לקרוא לנשים, אין חובה לנשים לקרוא דוקא במנין.

לכן למעשה, אם יש להן אפשרות נשים תלכנה לשמוע מגילה במנין. אבל לא כל אשה יכולה להגיע למנין, יש לה ילדים בבית, יש לה צרכי הבית, לכן יכולה לכתחילה לשמוע את המגילה בביתה. עד כדי כך, הרב פרי מגדים כתב: ואני אומר לנשים האלו שהולכות לבית הכנסת ויושבות בעזרת נשים, קרוב לוודאי שלא יוצאות ידי חובת קריאת המגילה. למה? הן יושבות בעזרת הנשים, וכאשר יש בבית הכנסת רעשים, הן מפסידות כמה מילים ולא יוצאות ידי חובה. אם זה בית כנסת שקט אין הכי נמי, אבל אם יש קצת רעש לא יוצאות ידי חובה, לכן עדיף שימתונו בבית והבעלים יקראו להן. מכאן נפוץ מה שמקיימים מנין קריאת המגילה לנשים. הרב פרי מגדים הוסיף, שאשה שחכמה אם בכל זאת לא מצאה מי שיקרא לה מגילה, תחזיק בידה מגילה כשרה ותשלים ממנה את המילים שלא שמעה מהחזן. כך גם אם עד כדי כך לא שמעה את רוב המגילה, יצאה ידי חובה מהמגילה שבידה. **ומכאן תוכחה מגולה למרעית בזמן קריאת המגילה.**

על כל פנים, יש לאשה ששומעת שבייתה פוסקים גדולים לסמוך עליהם לכתחילה. רוב הפוסקים, הרי"ף, הרמב"ם להבנת כמה מהפוסקים ועוד, סוברים שלכתחילה לא צריכה עשרה. כמו כן, גם לדעת מרן שצריכים לחזור אחר עשרה, כאן שיש לה צרכי הבית וצרכי הילדים, יכולה ודאי לשמוע בביתה.

ברכת "הרב את ריבנו"

יש מחלוקת בפוסקים האם הברכה האחרונה - "הרב את ריבנו", נאמרת דוקא במנין או אפילו ביחיד. הברכה הראשונה לדעת כולם נאמרת ביחיד, ולענ"ד להלכה גם הברכה האחרונה נאמרת ביחיד מכמה טעמים. א: הסכמת רוב ככל הראשונים שברכה האחרונה גם כן נאמרת ביחיד. רק

בספר **אורחות חיים** (הלכות מגילה ופורים אות ז') כתב בשם הירושלמי שברכה אחרונה צריכה עשרה, ושאר הראשונים לא הזכירו ירושלמי זה, וכנראה לא היה בגרסתם כמו שלפנינו לא נמצאה הגירסא הזו. אפשר עוד להסביר שהם אכן ראו את הגרסא הזו, רק שפירשוה לענין ברכה אחרונה על קריאת התורה, כמו שכתב הגר"א בביאורו לש"ע (סי' תרצ"ב).

ב: מלבד זאת, גם הרב אורחות חיים עצמו כתב לאחר מכן (אות כ"ד) בשם מהר"ם, שהקורא את המגילה ליחיד או ליולדת מברך לפניו ולאחריה, ולא העיר מהירושלמי שהדין אינו כמהר"ם, ויותר משמע שסובר כמהר"ם. וכן נראה שהבין הרב **ערך השלחן** (טייב, סי' תר"ץ אות ט"ו ע"ש).

ג: לזה אפשר לצרף את דעת הסוברים שבברכות השבח - כמו בברכה האחרונה של קריאת המגילה - לא אומרים ספק ברכות להקל, והם: **בית חדש** (סי' תל"ב), **הלכות קטנות** (ח"ב סי' ח"ט-ט), **ובית דוד** (סי' שנ"ט). ואף שאין הלכה כמותם, וכדברי מרן רבנו **עובדיה יוסף זצ"ל** בשו"ת יביע אומר (ח"ח סי' ח') ומורנו הרב **משה לוי זצ"ל** בספר ברכת ה' (ח"ד פ"א ס"ד, הערות 15 ו-17), מכל מקום אפשר לצרף אותם כסניף. וכמו שצירף בחזון עובדיה (תנוכה עמ' קלט) את דברי הרי"ב בתשובה (סי' תק"ה) שלא אומרים סב"ל בברכת שהחיינו, אף שאינו פוסק כן. ובפרט שהמחלוקת היא במצוה האם יחיד יוצא ידי חובת מגילה בקריאתו, וכמו שכתב המרדכי (סי' תשפ"ב) בשם רבנו גרשום: "וכיון דצריך עשרה, היחיד אינו מחויב לקרות, והיכי מברך?". וכיון שמרן פסק כדעת רוב ככל הראשונים שמגילה נקראת בזמנה ביחיד, אם כן חייב לברך שהברכה נגרת אחר המצוה. וכמו שכתב הרדב"ז בתשובותיו (ח"א סי' רכ"ט, וח"ב סי' תרכ"ו וסי' תרס"ה ע"ש), והוא עצמו פסק על פי זה (שם סי' תרס"ה) שיחיד מברך הכל.

יש שטענו שמנהג ירושלים לא לברך ביחיד ברכה אחרונה. הגאון רבי **יעקב רקח** ע"ה מחבר ספר "שלחן לחם הפנים", היה חכם גדול, בקיא עצום, כתב עוד הרבה ספרים. הוא היה נהנה מיגיע כפיו והחזיק ישיבה מכספו, ועם זאת היה כותב באריכות כאילו יש לו את כל הזמן וישוב הדעת ללמוד, זו חכמה גדולה לדעת להתנתק מהעסקים ולשבת ללמוד בישוב הדעת. הוא כותב שאפשר לברך ברכה אחרונה ביחיד, והוסיף שראה בספר אחד שכך היה המנהג בירושלים. כמה פעמים באו שדר"ם מירושלים ושאל אותם איך מנהגם, ואמרו לו שמברכים ברכה אחרונה ביחיד.

כתבתי על זה מאמר בירחון אור תורה (אייר תשס"ז סי' צ"א), **ומרן ראש הישיבה רבנו הגדול זצ"ל** הכ"מ הסכים איתי שאין צריך עשרה, וכן דעת הרב **בן איש חי** (ש"א פרשת תצוה אות י"ג). עם זאת, לכתחילה כדאי להשתדל שיהיו בבית עשרה - גברים נשים וטף - לחוש לדעת מרן רבנו **עובדיה יוסף זצ"ל** שהצריך עשרה לברכה אחרונה (יביע אומר ח"ח סי' נ"ו).

הלכות נחוצות במגילה

צריך לזכור כמה דברים בקריאת המגילה. צריך להקשיב היטב לכל מילה, כיון שאם הפסיד מילה אחת לדעת רוב הפוסקים הוא לא יצא ידי חובה, בפרט אם זו מילה שבלעדיה משתנה המשמעות. כמו כן, צריך לדעת לקרוא נכון. יש מילים ואותיות במגילה שאם הן נקראות לא נכון הן משנות את המשמעות לדוגמה, כתוב: "ויפקד המלך פקידים" (אסתר ב', ג'), אם במקום **ויפקד** אמר **ויפקד**, הוא משנה את המשמעות של הדבר, המילה **ויפקד** פירושה ציווי על העתיד, והמילה **ויפקד** פירושו על העבר כסיפור דברים. אותו הדבר אם אמר "וייהיו נקראים לפני המלך" (שם ו', א') במקום **וייהיו** זה גם משנה משמעות. בגמרא אמרו (מגילה דף ט"ו ע"ב), ועיין עוד בפרקי דרבי אליעזר (פרק נ' אות ז') שהסופר של המלך לא רצה לקרוא למלך על טובתו של מרדכי, אבל הדברים נקראו מאליהם. זה מה שכתוב: "וייהיו נקראים לפני המלך", נקראים מאליהם. אדם צריך לשים לב שלא ישנה את המשמעות. וכן המילה "באה אל המלך" (אסתר ב', י"ג) נקראת מלרע ולא מלעיל, שפירושה על העתיד. וכמו שמצינו בפרשת ויצא פעמיים המילה "באה", פעם מלרע ופעם מלעיל (בראשית כ"ט, פסוקים ו', ט'). צריך שהקורא ידע את ההלכות. אם אין שליח ציבור ראוי, אדם ישים לב שיהיה לו חומש ביד, ואם רואה שהקורא טעה בתיבות מסוימות, יחזור עליהן מתוך הספר. ובכל זאת, גם אם יש לאדם מגילה כשרה, יקשיב לשליח ציבור, לא יקרא בעצמו. טעם אחד, הרי אם יקרא בלחש בלי להשמיע לאזניו, יצא רק בדיעבד ואולי אפילו לא יצא כלל, ואם יקרא בקול מעט, הוא עלול להפריע ליושב לצדו לשמוע את קריאת החזן. טעם שני, הרי הוא לא הכין את המגילה ואין לו ניקוד, ולכן יכולות להיות לו הרבה טעויות משמעות ולא ידע שהוא לא יצא ידי חובה.

אנחנו צריכים להתפלל להקב"ה במיוחד בימים אלה, חודש אדר, שיעשה עימנו נסים ונפלאות, יציל אותנו מכל מבקשי רעתנו וישלח לנו משיח צדקנו במהרה.

ילדי גאלה

בית נאמן לילדים

מתוך שיעוריו של רבנו מרן ראש הישיבה זצוק"ל
לע"נ גאולה בת הרבנית אסתר מאזוז ע"ה

עורך: הרה"ג ר'
שמואל עידאן שליט"א

גליון
448

אורח

הלכה נאמנה

חשיבות אצל המלך אחשוורוש, לכן "וַיִּזְטָא" גדולה. ולא רק גדולה בכתיבה, אלא גם גדולה בקריאה. ("וַיִּזְטָא" כאלו יש שמה געגא [מן קטן תחת האות], באמת אין שם געגא, הגעיא געגא, אבל קוראים "וַיִּזְטָא" ויג'ו יארו מעט). אָמְנָם הוא נמצא בלחץ, הוא קורא בנשימה אחת, ו"וַיִּזְטָא" עומד אחרון, אבל אין דבר, עשה "וַיִּזְטָא" - עשית, אה... ינפש אחר כך. "שבת וינפש" (שמות ל"א, יז). טוב שיש לו רק עשרה בנים לא יותר... (בית נאמן גליון 497 אותיות ד' וה')

ג. במשולח מנות יש מחלקת באחרונים, האם יוצאים ידי חובה במשולח מנות של בשר לא מבשיל (והמקבל יבשל או יצלה אותם), או שצריך להיות מבשלים דווקא. הנצי"ב (בהעמק שאלה על השאלות, שאלת ס"ז אות ט'), מובא בספר המועדים בהלכה (עמוד ר"ב), ואמר שאפשר לשלח מנות לא מבשלות, והביא לזה ראיה, אף אפשר לדחות אותה. אבל יש עוד ראיות, ואת הראיה הגדולה ביותר מביא מרן הרב עובדיה זצ"ל (חזון עובדיה-פורים עמוד ק"ט), מהרמב"ם שפותר (פרק ב' מהלכות מגילה ה"ו) שמשולח מנות זה שתי מנות בשר או שני מיני תבשיל, והרי סתם תבשיל זה של בשר, אז מה זה שתי מנות בשר או שני מיני תבשיל? אלא משמע ששתי מנות הפניה אפילו שהם לא מבשלים. (גם במשנה שאומרים "מנה", כמו "ושוקליו מנה נגיד מנה לכבוד" (בכורות פרק ה' משנה א'), מדבר שם שהם אינם מבשלים, ומשמע שגם לא מבשיל נקרא מנה). (בית נאמן גליון 5 אות כ"ה). ד. בסוף נסח "על הנסים וכו' בימי מרדכי ואסתר", ואומרים "ותלו אותו ואת בניו על העץ ועשית עמהם נסים ונפלאות", מה זה ועשית "עמהם"? עם הבנים של המן עשית נסים ונפלאות? אחרי שתלית אותם על העץ הורדת אותם בחזרה? לכן עדיף לומר ועשית "עמנו" נסים ונפלאות, כי בתפלה צריך לדבר בלשון ברור. ויש להזהר שהדברים יהיו ברורים. (בית נאמן גליון 4 אות כ"ב, ראה שם עוד).

א. [בן איש חי פרשת תצוה]. וְשִׂאמֶר פֶּסֶק "בְּלִילָה הַהוּא" בקול רם ובגוון, יסוים תבת המלך בקול רם ובגוון ביותר. הלשון מטעמה, משמע שפאשר יסוים את הפסוק כלו - ויהיו נקראים לפני המלך, יארו ב"לפני ה-מ-ל-ך". אבל זה לא נכון, כי באמת אין שום סבה להארו בפמלה האת. "נקראים לפני המלך" - לפני מי? לפני אחשוורוש. אלא הפונה היא על תבת המלך הראשונה - "בְּלִילָה הַהוּא נִדְדָה שַׁנַּת הַמֶּלֶךְ", כי בגמרא כתוב (מגלה דף ט"ו ע"ב) ש'המלך זה מלכו של עולם, לכן צריך להארו בהמלך, לומר שיש פה עוד פונה לא כפשוטה. המלך מלכו של עולם כפיכחול הסתיר פניו מישראל, אבל פאשר הם טובו והתענו וצמו, ילדים קטנים התפללו, אז נדדה שנת המלך. ואפילו שהרב בן ציון מוצפי העיד ששמע מאביו שהבן איש חי בעצמו היה מארו בסוף הפסוק "ויהיו נקראים לפני המלך", אפילו הכי [אפילו שפג], עקר האריכות בהתחלה, למה? כי הבן איש חי לקח את זה ממועד לכל חי של רבי חיים פלאגי (מועד לכל חי ס"ל לא אות ס"ט), שם הוא מצא לספר נכ"י - נוהג בצאן יוסף, זה ספר של חכם אשכנזי בן דורו של הש"ל, הוא המקור של הדבר הזה (הלכות פורים ס"ז), ושם מפרש שזה למנו לדברי חז"ל "נדדה שנת המלך" - שנת מלכו של עולם. אין בזה ספק. [וע' בסנסן לארי חלק השו"ת ס"י י]. ויש נוהגים לומר גם בן פסוק "כי מרדכי היהודי" [בבבול], ופה עירנו [בבבול] לא נהגו בפסוק הזה, ונדחה לי שכלם אומרים, אצלנו תמיד אמרו את זה בקול. צריך לומר "חמש מאות איש ואת פרשנדתא ואת וגו' עשירת" בנשימה אחת. ויארו בניו של וזטא. יש אומרים שזוהי הנה לך חשיבות מיוחדת, בצרפתית כשפותרים שם פרטי של בן אדם, את האות הראשונה כותבים אותה גדולה, שידעו, זה שם פרטי. (בעברית יש כללים אחרים, שם פרטי אין בו ה"א הידיעה ויש כל מיני כללים, ואלו בצרפתית להבדיל, שם פרטי של בן אדם האות הראשונה גדולה, זה אדם, לא סתם). אז וזטא בנראה היה חשוב (כי הגיון שלו גדולה). אבל לא רק שהיה שם פרטי, כי אם ככה היה צריך להיות אות גדולה גם בפרשנדתא ודלפון וכו', אלא לזוטא היה לו פקידות, היה לו

למען הספור

"ואז הבינו שזה לא אליהו הנביא, אלא רבי אליהו חיים..."

אביו של הבן איש חי - רבי אליהו חיים היה צדיק וחסיד מאין כמוהו, היה עשיר והיה נותן מעשר ויותר. והיה משלם משכרת לרבי אליהו מאני בחברון ואמר לו: אל תקח פסוק מהרהקה, אני אשלם לך, אבל תלמד את בני בקלה. והבן רבנו יוסף חיים (הבן איש חי) היה שולח לו שאלות. ויש מקובלים בכתב יד שיש בהם מאה שאלות ויותר שהיה רבי יוסף חיים שואל את רבי אליהו מאני, והוא היה עונה לו, ורב התשובות מובאות בספרי רבי יוסף חיים. וכל יום פאשר היה מגיע [רבי אליהו] ל"ואתה מושל בכל" לא היה נותן פנה אגורות, אלא היה נותן מטבעות גדולות, כי היה עשיר. וביום שבת שלא היה יכול לתת, מה היה עושה? היה מכין מיום ששי שלוש להמניח, ומניח אותם באיזה חר שהיה בבית הפנסה, וכאשר היה מגיע ל"ואתה מושל בכל" היה מכין עליהם - זה בשביל העניים. ובמוצאי שבת היה מתעטף כמו איזה טעא [סוחר ערבי] של הגמרא (ברכות דף ו' ע"ב וכו'), והיה הולך מבית לבית, ונותן לעניים פסוק. היו שואלים אותו: איך קוראים לך, אמר להם 'אליהו'. למחרת אלה העניים באים לשלם את החוב של המכלת. ואומרים למוכר, אתמול בא אליהו הנביא הניתה, ככה אמר ששמו אליהו והביא לנו כסף, כמה אני חייב לך? אלה ששקל? קח אלה שקל. וככה בא השני והשלישי והרביעי. וכלם התחילו לדבר, זכינו בבבל שאלהו הנביא בא כל מוצאי שבת הניתה, אבל הוא לא בכל העיר, אלא פעם בשבועה אחת ופעם בשבועה אחרת, וככה כל העיר פלה רואים את אליהו הנביא... "אשרי עין שתורהו"... ככה שר רבי יוסף חיים. ואחר כך פאשר נפטר רבי אליהו חיים, גלו שאלהו הנביא הפסוק לבוא, ואז הבינו שאלהו זה לא אליהו הנביא, אלא רבי אליהו חיים. (כתבו שרבי אליהו היה מומן לעלות לתורה בסוף פרשת בהר, והסנו

הראה לו "ואם מעט נשאר בשנים", והרב אמר לו תחזר למעלה. "ואם" גימטריא 47, ובאמת הוא נפטר באותה שנה (תרי"ט) בגיל 47! נמצא בנו רבי יוסף חיים ע"ה היה נזהר מאד שלא לפתח פה לשטן. הגאון רבי משה לוי זצ"ל בפרשת קרח שמתחילים ללוי: "אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש בהיאתנו" (במדבר ט"ז ד'). היה אומר לא להתחיל ב"אף" (שזה לשון פסל). אם הוא העולה פה והוא ממשיך פה ולוי, אולי איך שהוא זה בסדר, אבל הוא היה לוי ואם פה לא טוב שהוא יחיל ב"אף". ולכן היה אומר לחזן להתחיל בפסוק לפני כן (אג): "המעט פי העליטנו מארץ זבת חלב ודבש להמיטנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר". תמיד צריך להזהר להתחיל בפסוק טוב ולסוים בפסוק טוב. (בית נאמן גליון 259 אות כא והערה 22).

פתיל תכלת, מצוות ציצית בשלמות!

הגאון רבי יצחק שלמה זילברמן זצ"ל
...ולעצם הענין, אני עיינתי בענין התכלת יותר משנה...
ואני משוכנע בזה בודאות גמורה שהדבר יצא מגדר ספק...
והלואי ואחרים ג"כ היו משקיעים בזה עיון כל הצורך.
בכבוד רב יצחק שלמה זילברמן

עוד אין לך תכלת? הגקא זור היום וקבל סכסוד!
0799-1000-65

באחד באדר משמיעין על השקלים

הזוכה להעביר מעות זכר למחצית השקל
יזכה להתברך ע"י מורנו הרב **חננאל הכהן**
בעיצומו של יום הפורים

ניתן להעביר
מתנות לאביונים
שיועברו
בו ביום!

סך זכר למחצית השקל השנה:
85 ש"ח לכל אחד מבני הבית

חייגו כעת *9105 רב קווי 24 שעות ביממה

או בהודעה 08-6727523 או בעמדות נדרים פלוס

להפקדה : דיסקונט 128 חשבון ע"ש חכמת רחמים 703575

גמרתו הנדירה של
מרן אור העולם זיע"א

יכולה להיות שלה!

גמרתו הנדירה של מרן אור העולם
רבנו **מאיר מאזוז** זיע"א

מסכת עירובין עם חתימת יד קדשו המתנוססת על הכריכה, והגהות
בכתב יד קדשו המפארות את עמודיה, תוגרל בין הזוכים לקחת
החזקת בחור במוסדות "חכמת רחמים".

על כל החזקה של בחור - כרטיס הגרלה אחד

החזקת 4 בחורים

1920 ש"ח לחודש
למשך שנה

מזוזת הקודש
+ מעמד הדלקת נרות
+ נטילת מהכהנים הקדושים
+ סיום מסכת ע"י הבחורים
+ 4 כרטיסי הגרלה על
הגמרא הקדושה

החזקת שני בחורים

960 ש"ח לחודש
למשך שנה

מזוזת הקודש
+ מעמד הדלקת נרות
+ סיום מסכת ע"י הבחורים
+ 2 כרטיסי הגרלה
על הגמרא הקדושה

החזקת בחור

480 ש"ח לחודש
למשך שנה

מזוזת הקודש
+ סיום מסכת ע"י הבחור
+ כרטיס להגרלה על
הגמרא הקדושה

או בעמדות
נדרים כלום
'חכמת רחמים'

מנהל המוסדות
הרב משה נעמן
0504108108

***9105**

חייגו כעת
משרדי
המוסדות

ביאור נפלא על מגילת אסתר
וכן ענייני פורים בהלכה ובאגדה
ממון רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל

קיים גם בצרפתית

הגדה של פסח
כולל שיר השירים עם תרגום
עם פירוש של מרן רבי רחמים חי
חויתה הכהן זצוק"ל
עם הגהות של תלמידו רבי רפאל
כצ"ר צבאן זצוק"ל
קיים גם בצרפתית

להזמנות:
מוסדות חכמת רחמים
08-6727523 שלוחה 6